

16-DEKABR

2022

Toshkent tibbiyot akademiyasi

O'zbekiston Respublikasi
Sog'liqni saqlash vazirligi

Abu Rayhon Beruniy ilmiy- madaniy merosining ahamiyati va uning fan taraqqiyotidagi o'rni

Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi

Google Scholar indexed

Toshkent tibbiyot akademiyasi

www.tma.uz

O'zbekiston Respublikasi
Sog'liqni saqlash vazirligi

www.ssv.uz

CYBERLENINKA

Google
scholar

Mazkur to‘plamda Toshkent tibbiyot akademiyasining “Abu Rayhon Beruniy ilmiy-madaniy merosining ahamiyati va uning fan taraqqiyotidagi o‘rni” mavzusida Respublika ilmiy-amaliy anjuman materiallari kiritilgan.

To‘plamga kiritilgan materiallarning mazmuni va sifatiga muallif(lar) javobgar hisoblanadi.

Toshkent - 2022

Tahrir hay'ati

Shadmanov Alisher Kayumovich	<i>Rektor, Tashkiliy qo'mita raisi</i>
Bobomuratov Turdiqul Akramovich	<i>Yoshlar masalalari va ma'naviy-ma'rifiy ishlar bo'yicha prorektor</i>
Azizova Feruza Lyutpillaeva	<i>Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektor</i>
Norqulov Suxrob Dosmurodovich	<i>Ijtimoiy fanlar kafedrasini mudiri</i>
Xudoyqulova Gulnora Karimovna	<i>Jamoat salomatligi kafedrasini mudiri</i>
Alimova Saboxat Gazievna	<i>Ijtimoiy fanlar kafedrasini dotsenti</i>
Umarova Farida Saidikramovna	<i>Ijtimoiy fanlar kafedrasini katta o'qituvchisi</i>
Muyassarova Muxabbat Muxamaddievna	<i>Jamoat salomatligi kafedrasini katta o'qituvchisi</i>
Abilov Ural Murodovich	<i>Ijtimoiy fanlar kafedrasini professori</i>
Norkulov Do'smurod Toshpo'latovich	<i>Ijtimoiy fanlar kafedrasini professori</i>
Iskandarov Sherzod Abdug'aniyevich	<i>Ijtimoiy fanlar kafedrasini dotsenti</i>
Nurbayeva Xabiba Botirovna	<i>Iqtidorli talabalar bilan ishlash bo'limi xodimi</i>

Moderatorlar

Alimova Saboxat Gazievna	<i>Ijtimoiy fanlar kafedrasini dotsenti</i>
Nurbayeva Xabiba Botirovna	<i>Iqtidorli talabalar bilan ishlash bo'limi xodimi</i>

ABU RAYHON BERUNIYNING ESTETIK G'UYALARI

F. A. Umarova

TTA Ijtimoiy fanlar kafedrası katta o'qituvchisi, PHD.

D. T. Norkulov

TTA Ijtimoiy fanlar kafedrası professori, falsafa fanlari doktori

S. D. Norkulov

TTA Ijtimoiy fanlar kafedrası mudiri, falsafa fanlari doktori

Abu Rayhon Beruniy ilm-fan tarixiga entsiklopedik olim sifatida kirdi. Olim shaxsining shakllanishiga o'sha davrning mashhur mutafakkirlari Muhammad ibn Muso Al-Xorazmiy, Alfarobiy va boshqalarning ijodi ta'sir ko'rsatdi. U o'sha davrdagi deyarli barcha bilim sohalariga bag'ishlangan 150 dan ortiq asarlar yozdi. Uning "Yodgorliklar", "Geodeziya", "Hindiston", "Masuda kanoni" kabi asarlari va boshqalar nafaqat o'zbek va rus tillariga, balki dunyoning ko'plab tillariga ham tarjima qilingan. Beruniy o'zining mashhur "Hindiston", "Mineralogiya" asarlarida jamiyat hayoti, axloq, axloq haqidagi asosiy qarashlarni to'liq bayon yetgan. Olim sha'n va qadr-qimmat, yaxshilik va yomonlik, adolat va vijdon kabi axloqiy muammolarga katta ye'tibor bergan. Ularni axloqiy fazilatlarini hisobga olgan holda, u olijanoblik yaqin odamlar oldidagi majburiyatlarni bajarishiga ishongan. Insonni faqat bilim qamrab oladi va uning bilimlarini boshqalarga yetkazish haqiqiy baxt keltiradi, deb o'ylash muhimdir.

Beruniyning fikricha, insonning eng oliy baxti bilimdir, chunki unga aql berilgan. Faqat baxtni bunday tushunish jamiyatga tinchlik va farovonlik olib keladi. "Haqiqiy zavq bag'ishlaydigan yagona narsa shundaki, unga bo'lgan istak inson unga yegalik qiladi. Va bu inson qalbining holati, u ilgari bilmagan narsalarini bilib oladi" [1]. Beruniy xalqlar o'rtasidagi tinchlik va do'stlikning buyuk chempioni bo'lgan. U xalqlar do'stligini inson baxti va ijtimoiy taraqqiyotning asosi deb bilgan. Beruniy urushlar davrida madaniyat va fanlarning yo'q qilinishini qoraladi. Uning "Hindiston "u achchiq" o'zaro kelishmovchilik va nizo barcha xalqlarni bartaraf", deydi [2].

Mutafakkir xalqlar o'rtasida to'g'ri munosabatlar o'rnatilishiga to'stinlik qiladigan milliy cheklovlarga qarshi chiqdi. U "er ularning yerlari, odamlar faqat o'z xalqlarining vakillari, shohlar faqat ularning hukmdorlari, din faqat ularning ye'tiqodi, fan faqat ularda bor

narsa" deb ishonganlarni qoralaydi. U bunday e'tiqodlarni ahmoqlik deb atadi. Beruniy inson tabiatining barcha salbiy xususiyatlarini qoralab, insonda mehr-oqibat va olijanoblikni kuyladi:" Mehribonlik barcha odamlarga, xususan, qarindoshlarga yaxshilikka intilishdan iborat, iktidarsizlik bilan – yaxshi tilak bilan, iloji bo'lsa, ish bilan". Beruniyning fikricha, insonning ma'naviy qiyofasi, uning turmush tarzi insonning o'zi, uning tarbiyasi, "ruhiy shifo" bilan belgilanadi. Ko'ramizki, Beruniy axloq va axloqning fundamental masalalari bo'yicha juda qiziqarli va chuqur fikrlarni bildirgan, ularning aksariyati bugungi kunda juda zamonaviy va o'z vaqtida yangragan, chuqur insonparvarlikka yega. U yanada ta'kidladi: "axloq va turmush tarzi ma'noda jon paydo kelsak, uning yehtiroslarni ustidan hokimiyatni yega bo'lgan kishi, uning ruhini tarbiyalash kabi, maqtovga sazovor bo'lgan salbiy tomonini o'girib, uni o'zgartirish imkoniyatiga yega bo'ladi" [3]. Va yana:"... Baxt samimiy do'stda maqtovga sazovor xarakterga yega, munosib turmush tarzini olib boradi..."[4], yaxshilik toifasi uning talqinini beradi:"... Mehribonlik, umuman olganda, barcha odamlarga va xususan qarindoshlarga yaxshilik istashdan iborat, iktidarsizlik bilan – yaxshi tilak bilan, iloji bo'lsa - ish bilan" [5].

Olim ta'kidlashicha, atrofdagi odamlarga do'stona munosabatda bo'lishi, yaxshi yorug'lik berishi, hasad qilmasligi kerak, chunki hasad zarar keltiradi va foyda keltirmaydi. Yaxshi amal qilgan kishiga yaxshi amallari o'lchoviga ko'ra mukofot beriladi, lekin yomonlik qilganga uning yomonligi kifoya qiladi.

REFERENCES

1. Beruniy. Mineralogiya. - M., 1963.
2. Beruniy. Hindiston.// Tanlangan asarlar. - Toshkent, 1963.
3. Otamuratov S. Milliy rivojlanish falsafasi. (siyosiy-falsafiy qirralari). - Toshkent: Akademiya, 2005. – 367 b.
4. Sh.Qahhorova. Global ma'naviyat – globallashuvning g'oyaviy asosi. Toshkent: Akademiya, 2008. –67 b.

CONTENTS MUNDARIJA

12. Matxoshimov, N. S. (2022). BERUNIYNING JAMIYAT TARAQQIYOTIGA QO'SHGAN ULKAN HISSASI. *The significance of the scientific, cultural heritage of Abu Rayhon Beruni and its role in the development of science*, 3(1), 40-42.
13. Maxmudov, K., & Davronova, C. (2022). AL-BERUNIYNING ILMIY-MADANIY MEROSNING AHAMIYATI VA UNI TARAQQIYOTIDAGI O'RNI. *The significance of the scientific, cultural heritage of Abu Rayhon Beruni and its role in the development of science*, 3(1), 43-45.
14. Maxmudov, L. Y. (2022). X-XII ASRLAR VA TEMURIYLAR DAVRIDA ILM-FAN TARAQQIYOTIDA MUHIM ROL O'YNAGAN IJTIMOIIY OMILLAR. *The significance of the scientific, cultural heritage of Abu Rayhon Beruni and its role in the development of science*, 3(1), 46-49.
15. Maxmudov, L. Y. (2022). GLOBALLASHUV DAVRIDA DIN VA YOSHLAR MA'NAVIYATINI YUKSALTIRISH MASALALARI. *The significance of the scientific, cultural heritage of Abu Rayhon Beruni and its role in the development of science*, 3(1), 50-53.
16. Mirazimova, M. N., & Nematova, X. D. (2022). ABU RAYHON BERUNIYNING INSON KAMOLOTIDA MEHNAT TARBIYASI. *The significance of the scientific, cultural heritage of Abu Rayhon Beruni and its role in the development of science*, 3(1), 54-56.
17. Niyozova, N. S. (2022). ABU RAYHON BERUNIY ILMIY MEROSINI O'RGANISHNING AHAMIYATI. *The significance of the scientific, cultural heritage of Abu Rayhon Beruni and its role in the development of science*, 3(1), 57-60.
18. Shonazarov, O. (2022). BERUNIYNING FALSAFIY QARASHLARIDA OLAM VA ODAM MUAMMOSINING TAHLIL ETILISHI. *The significance of the scientific, cultural heritage of Abu Rayhon Beruni and its role in the development of science*, 3(1), 61-64.
19. Bo'riev, O. (2022). ABU RAYHON BERUNIY TAVALLUDINING 1050 YILLIGIGA ABU RAYHON BERUNIYNING "YODGORLIKLAR" ASARI BA'ZI CHIZGILAR. *The significance of the scientific, cultural heritage of Abu Rayhon Beruni and its role in the development of science*, 3(1), 65-73.
20. Shoyimov, S. S., & Primov, M. N. (2022). ABU RAYHON BERUNIY – BUYUK QOMUSIY OLIM. *The significance of the scientific, cultural heritage of Abu Rayhon Beruni and its role in the development of science*, 3(1), 74-77.
21. Turakulov, J., & Hakimovna, H. (2022). CREATIVE ACTIVITY OF ABU RAIKHAN BERUNI AND SOCIAL OUTLOOK. *The significance of the scientific, cultural heritage of Abu Rayhon Beruni and its role in the development of science*, 3(1), 78-80.
22. Umarova, F. A., Norkulov, D. T., & Norkulov, S. D. (2022). ABU RAYHON BERUNIYNING ESTETIK G'OYALARI. *The significance of the scientific, cultural heritage of Abu Rayhon Beruni and its role in the development of science*, 3(1), 81-82.

